

Peşə təhsili müəssisələrinin yeni statusu

Ceyhun Kərəmov:

“Publik hüquqi şəxs statusu ilə müəssisənin maliyyə baxımından çevik alətlərə çıxış əldə etməsinə şərait yaranır”

Bu günlərdə Qəbələ Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi publik hüquqi şəxs statusu əldə edib. Bununla da 2019-cu ildə Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin publik hüquqi şəxs statusu əldə etməsi ilə start verilən bu proses Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan 7 peşə təhsil mərkəzini əhatə edib. Ötən il 3-ü Bakı şəhərində, 1-i isə Sumqayıtda fəaliyyət göstərən 4 müəssisənin də status qazanması artıq bu sahədə müəyyən təcrübənin olduğunu deməyə əsas verir.

2015-ci ildən başlayan yol

Peşə təhsil müəssisələrinin publik hüquqi şəxs qismində fəaliyyətinə zəmin 2015-ci ildən hazırlanır. Belə ki, ölkə Prezidentinin 2015-ci il 19 yanvar tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilən “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”na əsasən peşə təhsili müəssisələri şəbəkəsinin rasionallaşdırılması və optimallaşdırılması prosesi bu müəssisələrin birləşdirilməsi və müəyyən peşə istiqamətləri üzrə ixtisaslaşmış peşə təhsili mərkəzlərinin yaradılmasına başlanılıb. Dövlət başçısının 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilən “Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”nə uyğun olaraq, islahat tədbirləri sürətlənib və 55 peşə təhsili müəssisəsinin bazasında 24 peşə təhsil mərkəzi yaradılıb. Bunun üçün də əvvəlcə monitorinqlər keçirilib, peşə təhsil müəssisələrinin infrastrukturunu, maddi-texniki bazası, aparılan tədrisin keyfiyyətini, müəllim-pedaqoji heyətin potensialı qiymətləndirilib. Məhz müvafiq qiymətləndirmə əsasında, peşə təhsili müəssisələrinin idarəedilməsinin daha da təkmilləşdirilməsi, maliyyə vəsaitindən səmərəli istifadə edilməsi, keyfiyyət göstəricilərinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə bir sıra peşə təhsili müəssisələrinin rasionallaşdırılması və optimallaşdırılması, fəaliyyətinin dayandırılması və ya müvəqqəti dondurulması, yeni tikiləcək təhsil müəssisələri ilə bağlı tədbirlər görüldü. Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarına görə, 24 peşə təhsil mərkəzinin mərhələli olaraq publik hüquqi şəxs kimi qeydiyyatdan keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Publik hüquqi şəxs olmaq peşə mərkəzlərinə nə verəcək?

Təhsil Nazirliyi yanında Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin direktor müavini Ceyhun Kərəmovun fikrincə, publik hüquqi şəxs statusuna keçid peşə mərkəzlərinin maliyyə baxımından özü-özünü idarə etməsinə imkan yaradacaq. Çünki publik hüquqi şəxsə çevrilən bir peşə müəssisəsi öz ətrafında olan şirkətlərlə əməkdaşlığını genişləndirmək, onlarla daha yaxın əlaqələr qurmaq, sahibkarlıq fəaliyyətinin təşkili və büdcədən-kənar gəlirlərin artırılması imkanını qazanacaq. Onlar bu imkandan səmərəli istifadə etməli, maliyyə azadlığını təmin etmələri üçün uzunmüddətli strateji yanaşmaları olmalı, işəgötürənlərin marağını cəlb etməlidirlər: “Müəssisələr yeni maliyyə mənbələri tapmalı, işəgötürənlərlə əlaqə qurmalı, keyfiyyətli tədrisi təşkil etməlidir. Bu məsələ publik hüquqi şəxsə çevrilərkən xüsusilə əhəmiyyət kəsb edən məqamlardandır. Çünki publik hüquqi şəxs statusu əldə etməsi ilə müəssisənin maliyyə baxımından çevik alətlərə çıxış əldə etməsinə şərait yaranır”.

Əlavə gəlir mənbələri olacaq

Başqa sözlə, publik şəxsə çevrilməklə peşə təhsil müəssisələrinin büdcədən-kənar gəlir qazanmaq imkanları genişlənir: “Məktəb, sadəcə müvafiq ixtisaslar üzrə kadr hazırlayıb, tələbələrə təhsil vermirdi.

Daim dəyişən əmək bazarını və texnologiyanın sürətli inkişafını müşahidə edirik. İşçi karyerası boyunca bir neçə dəfə ixtisasını dəyişmək, yeni bacarıqlar əldə etmək istəyə bilər. Peşə təhsil müəssisəsi onlara təlimlər keçirə, müxtəlif sifarişlər qəbul edə bilər. Təhsil müəssisələrinin ölkə üzrə şəbəkəsinin genişliyini, peşə təhsilinin çevikliyini nəzərə alaraq, fikirləşirik ki, müəssisələr bazarda işəgötürənlərə bu və bu kimi çoxsaylı təkliflər verə bilərlər. Böyük şəhərlərimizdə şirkətlərin kadr potensialının gücləndirilməsi ilə bağlı çətinliklərini peşə məktəbləri aradan qaldıra bilər”.

Üstəlik, həmin müəssisələr üçün nümunələr də var. Belə ki, artıq 1 ildən çoxdur öz fəaliyyətini uğurla quran Sənaye və İnnovasiyalar üzrə BDPTM publik hüquqi şəxs kimi təcrübəsini digər peşə təhsil müəssisələri ilə bölüşür və mümkün çətinliklərdən çıxış yollarını göstərir: “Peşə təhsil mərkəzlərində dövlət-özəl əməkdaşlığının qurulduğuna dair yaxşı nümunələr var. Məsələn, Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində belə əməkdaşlıqlar çərçivəsində bir çox layihələr icra edilir. Kadrlar hazırlanır, şirkət əməkdaşları üçün qısamüddətli təlimlər keçirilir.

İşləyərək öyrənmə...

C.Kərəmov Sənaye və İnnovasiyalar üzrə BDPTM-nin uğur qazanan tək müəssisə olmadığını da vurğulayıb: “İsmayilli Peşə Tədris Mərkəzi ilə İsmayilli “Şərab-2” müəssisəsi arasında duala bənzer peşə təhsili və təliminin tətbiqi üzrə qurulmuş strateji əməkdaşlıq çərçivəsində İsmayilli Peşə Tədris Mərkəzinə ayrılan 2 hektar üzüm sahəsində üzümün yetişdirilməsi və yığılmasından tutmuş şərabın hazırlanmasına qədər bütün prosesdə tələbələr iştirak edir. Demək, tələbə təhsilini tamamlayanda artıq ixtisaslı kadr olacaq”.

Direktor müavininin sözlərinə görə, tutaq ki, avtomobil təmiri üzrə emalatxanası olan müəssisə bundan ikiqat qazanacaq: “Peşə təhsil mərkəzi tədrisin aparılmadığı saatlarda mövcud emalatxanasından istifadə edə bilər. Çünki publik hüquqi şəxs olması müəssisələrə tədrisin olmadığı vaxtdan səmərəli yararlanmaq imkanı verəcək. Üstəlik, peşə təhsilinin ən vacib elementlərindən birini - işləyərək öyrənmə tələbini də yerinə yetirəcək. Emalatxana sifariş alacaqsa, işləyəcək. İşləyəcəksə, tələbəsinə də iş prosesində öyrədəcək. Peşə təhsil pilləsində uğurun şərtlərindən biri budur: ya tələbə iş üçün işəgötürənin yanına gedəcək, ya da iş məktəbə, məktəbin emalatxanasına gələcək”.

Özü qazanıb özü xərcləyəcək

Publik hüquqi şəxs olmaq o deməkdir ki, peşə təhsil müəssisələrinin rəhbərləri yeni fəaliyyətlər müəyyənəşdirib, həmin fəaliyyətlər üzrə xidmət göstərərək yeni büdcədən-kənar vəsait gətirsin. Ancaq bununla iş bitmir. Hələ vəsaitin necə xərclənəcəyi də önəmlidir: “Həmin vəsaiti müəssisənin əsas inkişaf istiqamətlərinə yönəldirə biləcəklər. Əldə edilən vəsaitin müəyyən hissəsini, məsələn, ən azı 40 faizini işçilərinin mükafatlandırılmasına xərcləyə bilər. Çünki uğurda maliyyə motivasiyası çox önəmlidir”.

Burda vacib daha bir məqam ortaya çıxır - fəaliyyətdə hesablılıq. C.Kərəmov yeni struktur, yeni yanaşma ilə fəaliyyət göstərən peşə təhsil müəssisələrində hesablılığa önəm verəcəyini bildirib: “Publik hüquqi şəxs statusu hesablılığı ləğv etmir. Əksinə, yaxşı rəhbərlər məhz fəaliyyətində şəffaf maliyyə mexanizmi qurmağı bacaranlar sayılır”.

İdarəetmə mexanizmi dəyişdi, bəs, kadrlar?

Tədrisin keyfiyyətindən danışırıqsa, bu, o deməkdir ki, dəyişiklik istəyirik: “Dəyişikliyi həyata keçirən kimdir? Təbii ki, rəhbər şəxslər və müəllimlər bu prosesin əsas iştirakçılarıdır. Müvafiq sahələr üzrə mütəxəssislər təhsilə cəlb edildiyindən onlar əmək bazarında, şirkətlərdə tələbatı düzgün müəyyənləşdirəcəklər. Bu, onların özünün də təşəbbüslə çıxış etməsinə, işəgötürənlər qarşısına təkliflər çıxmasına imkan verəcək”.

Bəs, bu dəyişikliyi icra edəcək şəxslər buna hazırdır? Dünənə qədər hər çətinliyi dövlət vəsaitlə həll edən peşə təhsil müəssisələri yeni tələblərə ayaqlaşa biləcəkmiz?

C.Kərəmovun sözlərinə görə, həm tədrisi keyfiyyətli quran, həm də geniş əməkdaşlıq imkanları yaradan direktorlar var: “Ancaq hamı haqqında eyni fikri deyə bilmərik. Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyi peşə müəssisələrinin işəgötürənlərlə əlaqələrinin gücləndirilməsinə dəstək verir. İdarəediciyə təlimdən keçməsi, onların beynəlxalq təcrübə ilə tanış olmaları üçün imkanlar axtarırdıyıq. Son bir neçə ildə bir çox müəssisələrin rəhbərləri beynəlxalq təcrübə imkanları ilə təmin olunublar. Böyük Britaniya və Türkiyəyə təcrübə mübadiləsi məqsədilə səfərlər təşkil edilib”.

Bu da həqiqətdir ki, hazırda peşə təhsil müəssisələrinə vəsait əsasən dövlət büdcəsindən daxil olur: “Peşə təhsil pilləsində təhsil alan tələbələrə tərkibinə baxsanız, görürsünüz ki, təhsil alanların təqribən 90 faizi dövlət vəsaiti hesabına təhsil alır. İdarəetmə üçün tələb olunan vəsaitdən tutmuş müəllimlərin məşinə qədər hər ehtiyac dövlət büdcəsindən maliyyələşir”.

Başqa bir tərəfdən, publik hüquqi şəxs statusuna keçid qaçılmaz olsa da, bütün peşə təhsil müəssisələrinin imkanları eyni deyil. Hazırda müəssisələrdə infrastrukturunu modernləşdirilməsi prosesi davam edir: “Bu il ərzində bir sıra yeni publik hüquqi şəxs yaradılması planlaşdırılır. Artıq 5 müəssisənin sənədləri hazırlanaraq müvafiq qurumlara müraciət olunub. Bərdədə istifadəyə veriləcək yeni müəssisə regionda çox böyük imkanlar vəd edir. Müasir məktəb - müasir emalatxanalar, yataqxana və b. imkanları təhsilalanlar üçün keyfiyyətli təhsilə şərait yaradacaq. Həm sənaye, həm də kənd təsərrüfatı istiqaməti üzrə tədrisin təşkil ediləcəyi daha bir müasir məktəb isə Cəlilabadda tikilir”.

C.Kərəmov bu prosesdə tətbiq ediləcək yeni yanaşmadan da danışdı: “Peşə təhsil müəssisələri ilə universitetləri yaxınlaşdırırıq. Mingəçevirdə yaradılacaq peşə təhsil müəssisəsi bu baxımdan ilk olacaq. Belə ki, peşə təhsil müəssisəsi Mingəçevir Dövlət Universiteti ilə eyni kompleksdə olacaq. Eyni bazadan - emalatxana və laboratoriyalardan istifadə edə bilərlər”.

Məqsədə doğru addım-addım

Ölkədə peşə təhsil müəssisələrinin publik hüquqi şəxs statusunun əldə etməsi ilə bağlı qərarın arxasında idarəetmənin daha da təkmilləşdirilməsi, maliyyə vəsaitindən səmərəli istifadə edilməsi, keyfiyyət göstəricilərinin yaxşılaşdırılması məqsədi durur. Bu məqsədə gedən yolda peşə təhsil müəssisələrinin doğru qərarlarla daha böyük nəticələr əldə edə biləcəyinə ümid çox böyükdür. Görülən işlər peşə təhsil müəssisələrinin məqsədə doğru addım-addım yaxınlaşdıracaq: “İdarəetmə baxımından peşə təhsil müəssisələrinin publik hüquqi şəxsə çevrilməsi önəmlidir. Prosesin sonunda çox böyük nəticələr əldə edəcəyimizi düşünürük”.